

BURSALI LĀMĪ'Ī ÇELEBĪ*

NURAN TEZCAN

Y A Ş A M I

Lāmi'ī (Şeyh Maḥmūd bin 'Osmān bin 'Alī bin el-Nakḫāş bin 'İlyās (1472-1532): XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın birinci yarısında yaşamış, Divan yazınının tanınmış yazarlarındanıdır.

Bursa'da doğmuştur¹. Doğum tarihi kaynaklarda geçmemekle birlikte 933/1526'da yazdığı *Şerefü'l-insān* adlı yapıtının önsözünde 55 yaşında olduğunu söyler². Ayrıca öldüğünde (938/1532) 60 yaşlarında olduğu biliniyor³. Buradan doğum tarihi 878/1472 olarak çıkabilir⁴. Asıl adı *Maḥmūd*'dur⁵.

Ailesi Bursa'nın ileri gelenlerindedir. Dedesi *'Alī Paşa*, Timur tarafından genç yaşta Semerkand'a götürülür ve orada nakkaşlık öğrenir⁶. Bursa'ya döndüğünde bu sanatını sürdürür ve başta Yeşil Cami olmak

* Lāmi'ī Çelebi üzerine çalışmalarımı 1974'ten beri sürdürmekteyim. Bu çalışmalarım Prof.Dr.Hasibe Mazıoğlu yönetiminde hazırladığım ve Kasım 1976'da bitirdiğim "*Lāmi'ī'nin Hayatı-Eserleri-Güçü u Çevgān Mesnevisi (İnceleme-Metin)*" başlıklı yüksek lisans tezimin konusudur (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü, yüksek lisans tezi 1976, no:4, 263s.). Aşağı yukarı yüksek lisans tezimi verdiğim sıralarda Günay Kut Alpay'ın da Lāmi'ī Çelebi ve yapıtları üzerine paralel bir çalışma yapmış olduğunu çalışmalarımı bitirdikten ve tezim kabul edildikten sonra, "*Lāmi'ī Çelebi and His Works*" başlığıyla "Journal of Near Eastern Studies, April 1976, Volume 35, Number 2" de yayımlanmış olan yazımdan öğrendim.

Burada yayımlanan yazımda eserlerin yazma nüshalarını gösterirken G. K. Alpay'ın yazısında benimkinden ayrı olarak gösterilmiş olan nüshalarını ek olarak verdim. Ancak benim yazımda onun saptadıklarından ayrı olarak bulunan nüshaları ayrıca belirtmedim.

1 Sehl, s.50; Laṭıfı, s.290; 'Aşık Çelebi, yk.155a; Kınalızāde, yk.264a; Beyānı, yk.170a; Şakāyık-ı Nu'māniye s.431; Riyāzı yk.115b, İsmā'ıl Bellğ s.177; Bursa Kütüğü c.3, s.146.

2 Şerefü'l-insān, (DTCF M.Ozak I 454) yk 5b.

3 'Aşık Çelebi yk 156a; Bursa Kütüğü s.147.

4 A.Karahan, İslām Ans., c.7, s.10, Gibb, A History of Ottoman Poetry, c.III, s.20.

5 Bkz. dipnot 1'deki kaynaklar.

6 Şakāyık-ı Nu'māniye s.431; İsmā'ıl Bellğ, s.177.

üzere birçok cami ve mescitlerin süslemelerini yapar⁷. İşlemeli eyer ilk defa Anadolu'ya, Semerkand'dan *Ali Paşa* tarafından getirilmiştir⁸. Bursa'da Hisar semti, Tophane yakınlarında *Nakkaş Ali Paşa* adıyla bilinen bir mescidi bulunmaktadır. Babası *Osman Çelebi*, II. Bâyezit (1448-1512)'in hazine defterdarlarından⁹. Annesi *Dilşad Hatun*'dur. *Nefise Hatun* adında bir halası, *Muşafâ* adında da bir amcası vardır¹⁰.

Lâmi'î, sanatkâr ve kültürlü bir ailedendir. Osmanlı İmparatorluğunun başlıca kültür merkezlerinden olan Bursa'da yetişmiş ve bütün yaşamı orada geçmiştir. Zamanın ileri gelen bilginlerinden *Molla Aha-veyn* ve *Çelebi Hasan-zâde*'den ders almıştır¹¹. *Lâmi'î*'nin ilk gençlik yılları ve eğitimi üzerine çok fazla bilgi olmamakla birlikte yapıtlarından Muradiye medresesine gittiği, "sarf ve nahiv" den "aruz ve kafiye"ye kadar çeşitli bilgileri, "şeriat" bilimlerini iyice öğrendiği, dönemin iki önemli dili Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği anlaşılmaktadır¹². Önceleri "zahiri" bilimlerin, medrese kültür ve eğitiminin kuvvetle etkisi altında iken daha sonraları tasavvufun çekiciliği üstün gelmiş ve *Emir Ahmed Bu-hârî*¹³ adıyla tanınan Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden *Seyyid Ahmed Bu-hârî*'ye bağlanmıştır¹⁴. Birçok yapıtlarında, özellikle *Münşe'ât* ve *Hüsün ü Dil*'inde *Emir Ahmed Bu-hârî*'ye büyük bir hayranlık duyduğu ve onun hizmetinde bu hayranlığını belirten mektuplar, gazeller yazdığı görülür. *Âşık Çelebi* tezkiresinde verilen, *Emir Ahmed Bu-hârî* için yazdığı bir gazelinin son iki beyti şöyledir:

Seg gibi beni ço eşîğünde olayım hõr
İzzet bu yeter ırağı heyhât gerekmez

7 Bursa Kütüğü s.146.

8 Gibb s.20.

9 Sehi s.50; *Âşık Çelebi* bk.155a; *Kıralzâde* bk.264a, *Şakâyık-ı Nu'mâniye* s.431; *Riyâzi* bk.115b; *İsmâ'il Belîğ* s.177.

10 Bursa Kütüğü s.146.

11 *Şakâyık-ı Nu'mâniye* s.431, *İsmâ'il Belîğ* s.177, Bursa Kütüğü s.146.

12 A.Karahan, *İslam Ans. c. 7, s. 11*

13 "*Amir Sultân, Es-Seyyid Şemsü'd-dîn Muhammed bin Ali El-Hüseynî El-Buhârî* (1368-1429), Bâyezit'in ilk zamanlarında Buhara'dan Bursa'ya hicret eden ve halk arasında *Emir Seyyid* ve daha ziyade *Emir Sultân* adı ile tanınan bir Türk velisidir." *İslam Ans., c. 4, s. 261.*

14 Sehi s.50, *Kıralzâde* bk.264a, *Şakâyık-ı Nu'mâniye* s.432, *İsmâ'il Belîğ* s.177, Bursa Kütüğü s.146.

Ben mürçeyüm kuş dilin öğrenmege geldüm
Dîvân-ı Süleymânî vü dârât gerekmez¹⁵

Emîr Ahmed Buḫârî'ye olan bu hayranlık ve bağlılığının bütün yaşamı boyunca sürdüğü birçok yapıtlarından anlaşılacakla birlikte bir ara *İlhâmî Efendi* aracılığıyla Gülşenî tarikatına da girdiği bilinmektedir. Fakat gerçekte *Lâmi'î* kişiliğini Nakşibendi tarikatında bulmuş ve daha sonra bu tarikatın şeyhlerinden olmuştur¹⁶.

Lâmi'î'nin aile yaşamı üzerine, *Bursa Sicilleri* s.21-29'daki kayıttan onun *Hümâ Hatun* ile evlenmiş olduğunu, *‘Abdullâh, Ahmed Çelebi* ve *Mehmed Çelebi* adında üç oğlu ile *Şafiye Hatun* adında bir kızı olduğunu öğreniyoruz. *Mehmed Çelebi* adındaki oğlu *Lem'î* mahlası ile şiirler yazmış ve müderrisliklerde bulunmuştur. Aruz ve kafiye üzerine yazılmış *Bahrü'l-evzân* adlı bir risalesi vardır. Babasının *Leṭâif*'ini bir önsöz yazarak düzenlemiştir. 957/1550'de ölmüş ve babasının yanına gömülmüştür¹⁷. Damadı *Rüşenizâde*'dir. Onun da şiirle uğraşmış olduğunu *Lâmi'î*'nin yarım kalan *Heft-peyker*'ini tamamlamış olmasından anlıyoruz¹⁸.

II.Bâyezit (1448-1512), Yavuz Sultan Selim (1470-1520), Kanunî Sultan Süleymân (1494-1566) ve II.Selim (1524-1574) dönemlerinde yaşamış olan *Lâmi'î* bu padişahlara ve zamanın sadrazamlarına pek çok kasideler sunmuş, adlarına kitaplar yazmış, onlardan yardımlar görmüştür. O, asıl Yavuz Sultan Selim zamanında tanınmaya başlamış, Kanunî Sultan Süleymân zamanında büyük bir üne ulaşmıştır. İlk yapıtlarından olan *Hüsn ü Dil'i*, *Fettâh-i Nişâbüri*'nin aynı adlı yapıtından Türkçeye aktarmış ve Yavuz Sultan Selim'e sunmuştur. Padişah, bu başarısına karşılık 35 akçe "yevmiye" bağlamıştır. *Lâmi'î* bununla yetinerek ermiş yalnızlığına (inziva) çekilir. Bundan sonra yaşamının sonuna kadar bütün zamanını 'sükunet' içinde tasavvuf, ibadet, ilim ve edebiyatla uğraşarak geçirir¹⁹. Manzum yapıtlarından *Ferhâd u Şîrin*'i yine Yavuz Sultan Selim adına *‘Ali Şîr Nevâ'i*'den çevirerek yazmış, karşılığında kendisine "salyâne" olarak bir köy verilmiştir²⁰. Kanunî Sultan Süleymân *Vâmık u ‘Azrâ*'nın Türkçeye aktarılmasını istediğinde Kadıasker

15 'Aşık Çelebi yk.157b.

16 Bursa Kütüğü s.146.

17 İsmâ'il Bellî s.502.

18 'Aşık Çelebi yk.156b.

19 Bursa Kütüğü s.146.

20 'Aşık Çelebi yk.155b, Şakâyıq-ı Nu'mâniye s.432.

Muhyîü'd-dîn Çelebi ile Kâdirî Çelebi, *Lâmi'î*'yi önerirler. Bunun üzerine *Lâmi'î*, *Unşurî*'nin bu mesnevisini altı ay gibi kısa bir zamanda Türkçeye çevirir ve "gül" redifli kasidesini de ekleyerek padişaha sunar. Yapıt beğenilir ve Kanunî tarafından kendisine birçok armağanlar verilir²¹. Kanunî adına yazdıkları arasında *Şerefü'l-insân*, *Şem' u Pervâne* ve *İbret-nümâ* da bulunmaktadır. *Mevlânâ Nûru'd-dîn 'Abdu'r-rahmân Câmî* (öl.898/1492)'den çevirdiği *Nefahâtü'l-üns*'ün bitişi, Belgrat'ın Kanunî tarafından alınışına (927/1520) rastladığı için kitabına *Fütûhu'l-Mücâhidîn li-tervîhi Kulûbi'l-Müşâhidîn* adını vermiştir. Yine Kanunî Sultan Süleyman'ın Bursa'ya geleceği duyulunca ona şehrin doğa güzelliklerini, ileri gelen kişi ve bilgilerini, tarihi yapılarını, ünlü yerlerini tanıtmak amacıyla *Şehr-engîz-i Burusa*'yı yazmıştır. *Vis ü Râmîn* mesnevisini ise Kanunî'nin sadrazamlarından (Makbul) İbrahim Paşa'ya sunmuştur. Karşılığında oğullarına dağıtılmak üzere 20 akçe bağışlanmıştı²². *Lâmi'î* İbrahim Paşa zamanında yaşamının en itibarlı günlerini sürmüştür. *Divân*'ında onun için yazılmış kasideler ve kimi mesnevilerinin başında da methiyeler bulunmaktadır. Hatta *Divân*'ının bir nüshasını İbrahim Paşa adına düzenlediğini Ali Emiri Ef. (Millet Ktp.) 830 numaradaki yazmanın başındaki nottan anlıyoruz²³.

Lâmi'î 1512'de dört bin akçe vakfederek o sırada Bursa'da oturan ve İstanbul'da kale dışında cami ve mahallesi bulunan *Merkez Efendi* diye tanınan *Mevlânâ Muşlihü'd-dîn Mûsâ bin Muştâfâ Fakîh*'i mütevellî tayin eder²⁴.

Lâmi'î yaşamının son yıllarında, Bursa'da güzelliği ile tanınan Tatar Memi adındaki bir delikanlıya dostlarının ısrarı ile matla'ı,

"Kaşı kemân müjesi tîr ü gamzesi hançer
Tatar Memi gibi var mı cihânda bir dilber"

olan bir gazel söyler. Tatar Memi'nin âşıklarından İslî 'Abdi adında birisi *Lâmi'î*'ye bu yüzden çok büyük hakaretlerde bulunur. Halkın onu ayıplamasından çok incinen, gönlü yaralanan *Lâmi'î* bu olayın üzerinden

21 'Aşık Çelebi yk.155b.

22 'Aşık Çelebi yk.155b.

23 "Lâmi'î Çelebi merhûm hayâtta iken 937 senesinde şadr-ı a'zâm-ı Süleymânî Makbûl İbrahim Paşa nâmına yazdığı nüsha-i neffsedür."

24 Bursa Sicilleri 23-227.

çok geçmeden 938 /1532'de ölür²⁵. Öldüğünde 60 yaşlarındadır²⁶. *Âşık Çelebi* tezkiresinde ölürken şu beyti söylediği yazılıdır:

Lâmi'î dil zevrağın girdâba şalduñ âh kim
Yok kenâr-ı vaşl-ı yâra rûzgârımdan meded

'*Âşık Çelebi*'de ölüm tarihi 940 olarak verilirse de bu doğru değildir (yk. 156a). Çünkü öteki bütün kaynaklarda ve ölümüne düşürülen tarih beyitlerinde ölüm tarihi 938 olarak verilmiştir. *Ķandı* onun ölümüne tarih düşürmüştür²⁷.

Şod zi-dünyâ kuṭb-ı ehl-i ma'rifet
Der behişt-i câvidân mesrûr bād

Rahmet-i bi-hadd be-rûḥ-i pâk-i ũ
Her zamân bâ mağfîret mesrûr bād

Ķandî-i dâ'î be ũ târiḥ goft
Ķabr u cây-ı Lâmi'î pür-nûr bād
(938 = قبر و جای لامعی پر نور باد)

Kaynaklarda yine *Ķandı*'ye ait gösterilen başka bir tarih de şöyledir²⁸:

Lâmi'î'nüñ ide Ḥaḳḳ rûḥını şād
(938 = لامعینک ایده حق روحینی شاد)

Lâmi'î'nin mezarı Bursa, Hisar semti, Tophane yakınlarında, şimdiki Satı caddesi ile Bedizci sokağının kesiştiği köşede bulunan Dedesi *Naḳ-kâş 'Alî Paşa* mescidindedir. Babası *'Oşmân Çelebi* ile oğlu *Lem'î Mehmed Çelebi* de burada gömülüdürler. Bugün adı geçen mescidin yalnızca yan duvarları kalmış, dışarıdan mezar taşları görüldüğü halde içine girilemeyecek kadar harap olmuştur.

Bursa'da, Çekirge semtine giden yol üzerinde eski kaplıcanın karşısında 935 /1528'de yani ölümünden birkaç yıl önce yaptırılmış ve bugün hâlâ kullanılmakta olan bir de *Lâmi'î Çelebi* mescidi vardır.

Zamanını hiç boş geçirmeyen, kendini bütünüyle edebiyata vermiş olan yazar manzum ve mensur olarak sayısı 30'un üstünde yapıt ortaya koymuştur. Din, tasavvuf, ahlak, sevi gibi çeşitli konuları içeren bu ya-

25 *Âşık Çelebi* yk.156a.

26 *Âşık Çelebi* yk.156a.

27 İsmâ'il Belîğ s.178.

28 Riyâzî yk.116a, Kafzâde Fâ'izî yk.196b, İsmâ'il Belîğ s.178.

pitların çoğu Arapça ve Farsçadan çeviridir. Onun en çok okunan yapıtlarından *Şevâhidü'n-nübüvve* ve *Nefahâtü'l-üns*, İran yazınının klasik döneminin en tanınmış yazarı *Mevlânâ Nûru'd-dîn 'Abdu'r-rahmân Câmî*'nin aynı adlı yapıtlarından Türkçeye çeviridir. Bu başarılı çevirilerinden ötürü halk kendisine *Câmî-i Rûm* adını vermiştir²⁹. *Lâmi'î*'nin daha çok çeviri yoluyla yapıtlar vermiş olması "onun özgün bir yazar olmadığı" biçiminde yorumlanabilir. Bu düşünce ancak bir dereceye kadar doğrudur. Bu dönem bilinen nedenlerle İran yazınının örnek alındığı bir dönemdir. Türk yazarları Farsçadan Türkçeye tam çeviri yoluyla yapıtlar aktarmakla birlikte daha çok İran yazınından bir biçim, bir kalıp olarak yararlanmışlardır. Bu modeli, kalıbı -aruzu Türkçeye uygulamadaki çabaları bir yana- bütünüyle kendi buluş, anlayış ve sanat beğenileriyle işleyerek Türk yazınına kazandırmışlardır. Yaygın bir deyimle Türk yazarları Acem güzeline giydirdikleri "Rûmiyâne câme"yi yalnız dil bakımından değil, içerik yönünden de işlemişlerdir. Gerçek yetenek ve başarı da kalıba geçirilen elbisedeki buluşlar ve işlenişlerde ortaya konmuştur. İşte *Lâmi'î*'nin çalışmalarını da bu açıdan düşünmek ve değerlendirmek gerekir. Onun çalışmalarında dikkati çeken asıl özellik XVI. yüzyıl yazarlarının İran yazınına büyük bir hızla Türk yazınına aktardığı bu dönemde, onun alışılmışlıktan sıyrılarak Türk yazınında az işlenmiş, değişik konularda yazmaya çalışmış olmasıdır. Böylece Türk yazınına içerik yönünden bir genişlik, bir yenilik getirmek istemiştir. *Lâmi'î* yapıtlarının çokluğu ve konularının çeşitliliği ile Divan yazınının başta gelen yazarlarındanadır.

Lâmi'î yapıtları karşılığında zamanın padişahlarından, sadrazamlarından armağanlar almış, yardımlar görmüştür. Bununla birlikte çok rahat bir yaşam sürmediği, birçok yapıtlarında çoluk çocuk derdiyle yakınmasından, bilgisiz ve kötü kişilere rağbet edildiğini, bilginlere değer verilmediğini söylemesinden anlaşılmaktadır. Yalnızlığı, sessiz ve sakin yaşamı yeğleyen yazar genç yaşta "tekaüdi ihtiyar" etmiştir. *Lâmi'î* önce medrese bilimlerini yani "zahiri ilimleri" öğrenmiş, ondan sonra tasavvufa bağlanarak "tezkiye-i nefis"e çalışmış, Tanrı sevgisiyle duygu ve düşüncelerini yüceltmıştır. Medreseden tekkeye, yani şeriaten tarikate geçiş onun yaşamında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu geçişte *Molla Câmî*'nin yapıtlarının etkisi olduğu muhakkaktır³⁰. *Molla*

29 *Sehî* s.50, *Latîfî* s.291, 292, *Âşık Çelebi* yk.155b, *Kıralızâde* yk.264a, *Beyânî* yk.170a, *İsmâ'îl Belîğ* s.178.

30 A.Karahan. *İslam Ans.*, c.7, s.12.

Câmi''nin kuvvetle etkisi altında kalan yazar onun şiirlerindeki incelik ve edebi gücü kendi yapıtlarına da aktarmıştır. Tarihçi '*Ali, Kühnü'l-ahbâr*'ında "Nihâyet Hüsn ü Dil-i Ahî otururken anuñ mü'ellefi okunmaz Yusuf u Züleyhâ-yı Hamdî var iken mezbûrun meşnevîlerine nazâr olunmaz" diyerek onun şiirlerinin kuru olduğunu, kimi yapıtlarının müellif hattı olarak kaldığını belirtirse de bu düşünceyi yazarın yapıtlarının çok sayıda oluşuna bağlayabiliriz. Hem nesir hem nazım alanında güçlü bir kaleme sahip olan *Lâmi'î*'nin özellikle mensur eserlerinin (*Nefahâtü'l-üns, Şevâhidü'n-nübüvve, Şerefü'l-insân, Hüsn ü Dil, 'İbret-nümâ, Şerh-i Dibâce-i Cülistân* gibi) pek çok yazmalarının bulunmasından onun daha zamanında tanınmış, yaşadığı yüzyıldan sonra da sürekli olarak okunmuş olduğu görülür. *Lâmi'î* hemen hemen her tür ve konuda yazmış iddialı bir yazardır. Böylece her alanda sanat gücünü göstermek istemiştir.

Bilgin, erdemli ve mutasavvıf bir yazar olarak çevresinin de saygınlığını kazanmış olan *Lâmi'î*, Divan yazınının anlatım yönünden olgunlaşmasında ve içerik yönünden zenginleşmesinde önemli katkıları olmuştur. *Şehr-engiz, Letâ'if-nâme, Nefsü'l-emr-nâme* gibi konu yönünden sosyal ve yerli özellikler taşıyan yapıtları da vardır. Ayrıca muamma ve özellikle devrin bir geleneği olan hiciv ve hezel alanında da tanınmıştır. Burnunun büyüklüğü ile tanınan Semercizâde'ye söylediği gazel³¹ ve *Letâ'if-nâme*'sindeki hikâyelerden onun aynı zamanda tok sözlü, hazırcevap bir kişiliği olduğu anlaşılmaktadır. Onunla ilgili olarak *Latîfî Tezkiresinde* (s. 293-294) şöyle bir olay anlatılır:

"Bir gün Bursa'nın ileri gelenleri şehrin ayanından birinin evinde toplanırlar. Herkes kendi mevkiine uygun yerlere otururken kendisini beğenmiş ve yüksek meziyetlere sahip olduğunu sanan bir kişi, baş köşeye geçerek oturur. Mal ve mülkünü sayarak övünmeye başlar. Onun bu durumunu beğenmeyen ve rahatsız olan meclis halkı *Lâmi'î*'den bu kişinin durumuna uygun bir şiir söylemesini isterler. O da şu beyitleri söyler:

Mu'teberdür cihânda dün u denî
Dâ'imâ zillet üzre ehl-i hüner
Hâl-i 'âlem mişâl-i deryâdur
Gevher-i pāk zîr ü cife zeber

31 'Aşık Çelebi yk.158a.

Y A P I T L A R I

Daha önce de belirttiğimiz gibi *Lâmi'î* çeşitli konularda ve çok sayıda yapıt ortaya koymuş olması bakımından üzerinde önemle durulması gereken bir yazardır. Kendisi *Şerefü'l-insân*³²'in önsözünde "mānend-i sâ'at-i leyl ü nehār bist ü çehār oldı" diyerek o zamana kadar yazmış olduğu yapıtlarının sayısını verir ve adlarını şöylece sıralar:

"Şevāhidü'n-nübüvve, Nefahätü'l-üns Tercümesi, Risāle-i Taşavvuf, Hüsn ü Dil, Münāzara-i Bahār u Şitā, Şerh-i Dibāce-i Gülistān, Münşe'āt-ı Mekātib, Hall-i Mu'ammā-yı Mir Hüseyin, Risāle-i 'Arüz, Menākıbu Üveysi'l-Karānî, 'İbret-nāme, Risāle-i Uşul min el-fünün, Mevlidü'r-resül, Mahtel-i İmām Hüseyin, Salāmān u Absāl, Şem' u Pervāne, Güy u Çevgān, Ferhād-nāme, Vāmık u 'Azrā, Kışsa-i Evlād-ı Cābir, Luğat-i Manzūme, Risāle-i Fāl, Şehr-engiz, Divān-ı Eş'ār"

Bunlara *Şerefü'l-insân*, *Vis ü Rāmīn*, *Heft-peyker*³³, *Edhem ü Hüma*³⁴, *Hired-nāme*³⁵, *Letā'if-nāme*³⁶, *Münāzara-i Nefs ü Rūh*³⁷, *Menākıb-ı Cenāb-ı 'Alî*³⁸, *Miftāhu'n-necāt fi Havāşş-i's-suveri ve'l-āyāt*³⁹'ı da eklersek yapıtlarının sayısı 33'ü bulur. Ayrıca kaynaklarda geçmediği halde kimi kataloglarda *Lâmi'î*'ye ait olarak gösterilen şu yapıtlar da bulunmaktadır: Kanunî Sultan Süleyman adına yazılan, evliya ve mutasavvıflardan söz eden *Meslekü's-sālikīn*⁴⁰, Fatih'in oğlu Bâyezit adına yazılan İnebahtı savaşı ile Moton kalesinin alınışını anlatan *Feth-nāme-i Kal'a-i Moton*⁴¹, yine Kanunî zamanında Belgrat'ın alınışını anlatan *Feth-nāme-i*

32 Şerefü'l-insân DTCF M. Ozak I 454 yk.5b.

33 Latîfî s.292, 'Aşık Çelebi yk.156b. KınaHzāde yk.264b.

34 Osmanlı Müellifleri c.II, s.215.

35 Osmanlı Müellifleri c.II, s.215.

36 'Aşık Çelebi yk.156b. KınaHzāde yk.264b.

37 Latîfî s.293, Osmanlı Müellifleri c.II, s.215.

38 Osmanlı Müellifleri c.II, s.215.

39 Osmanlı Müellifleri c.II, s.215.

40 F.E.Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazma Eserler Kataloğu*, no.1050 H.283.

41 A.Gölpınarlı, *Mevlāna Müzesi Yazmalar Kataloğu* no: 2465'te bulunan Mecmu'a (78b). Katalogta "904 H.de İnebahtı'ya savaş açıldığını 905 zilhiccesinin 14 Cuma günü (1500) kaleye hücum edildiğini, aynı günün 28. Cuma günü yazıyor (79b-81a) ve bu eserde *Cāmī*'nin yolunu tuttuğunu (78a) bildirip فتح بلاد الفرنك terkiibini 906H/1500M risaleye tarih düşürdüğünü bildiriyor Risalede birçok kerametden de bahsedilmektedir: ملهم اولوب لامعى حق قبلند همان دل ديدى تاريخنى بلاد الفرنك bilgileri verilmektedir.

*Kal'a-i Belgrâd*⁴², *Feth-nâme-i Rodos*⁴³, *Çidâü'l-rûh*⁴⁴.

Ayrıca A.S.Levend, *El-ferecû Bâde's-şidde* yazarlar arasında *Lâmi'î*'yi de sayar ve İstanbul Üniversite ktp.'deki 1194 nolu⁴⁵ yazmanın ona ait olduğunu gösterirse de yazılış tarihi *Lâmi'î*'nin doğumundan önceye rastladığı için bir yanlışlık olmalıdır⁴⁶.

Bundan başka Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi yazmanları arasında 205 numarada *Telhisü Tevârihi'l-kirâm 'izâmi'l-Lâmi'î Çelebi* başlıklı küçük bir risale bulunmaktadır. Başlığın dışında *Lâmi'î*'nin adı geçmez. Mensur bir Osmanlı tarihidir. Osmanlı soyunu İshâk Peygamberden getirmektedir. Sonunda, o soydan gelen Osmanlı beylerinin ve padişahlarının adını veren manzum bir bölüm bulunmaktadır. Kanunî Sultan Süleymana kadar getirir. *Lâmi'î*'ye ait ayrı bir yapıt mı, yoksa başka bir yapıtının içinden alınarak yazılmış bir bölüm mü?

Manzum Yapıtları

1) *Maktel-i İmâm Hüseyin*

Hız. 'Alî'nin oğlu Hüseyin'in Kerbelâ'da Muaviye yandaşlarının korkunç bir şekilde öldürülmesi olayını duygulu bir anlatımla dile getiren ve Peygamber soyunu öven bir yapıttır. Bilinen yazmaları:

Ankara, Genel ktp. No: 806 (Hacı Bektaş kütüphanesine gönderilmiştir.)

DTCF ktp., M.Ozak I 219, 251, 979 /1

42 A.S.Levend, *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*, s.39-40 "Müelliften bahseden kaynaklarda bu eserin adı geçmez; eser de meydanda yoktur. Ancak *Lâmi'î*, *İbret-nâme* adlı eserinin başında (bendeki nüsha: yk.4a-4b) şöyle söylüyor:

"Nitekim Kal'a-i Belgrâd-ı Ungurus bir nice kılâ'-ı felek-irtifa'la Hişâr-ı nâm-dâr-ı Rodos tevâbi'î olan buka-ı bihişt-ittisâ'la feth oldukda anları için târihler söyledük dil-peziir ve feth-nâmeler didük lâ-nazîr."

Tarihler herhalde bahsettiği zaferler için söylenmiş kıtalardır. Ancak fetih-nâmeler acaba ayrı birer eser midir? Bunu bilmiyoruz." bilgileri verilmektedir.

43 A.S.Levend, aynı eser s.43 "...bu eserin adı da ancak *Lâmi'î*'nin *İbret-nâme*'sinde geçer."

44 Blochet, A19'da *Lâmi'î*'ye ait olarak gösterilen bu ahlaki, tasavvufi risale herhalde *Lalîzâde 'Abdulbâki*'ye ait olmalıdır. Bir nüshası Esad Ef. (Süleymaniye ktp.) no: 1591'de kayıtlıdır. *Lâmi'î*'den bahseden kaynaklarda böyle bir eserin adı geçmez.

45 A.S.Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c.I, s.147.

46 Ş.Kurgan, *Osmanlı Devrindeki Hikâyeciliğimize Dair Bir Eser*, Türk Dili, Belleten 1945, seri 3, sy.4-5, s.365.

Topkapı Arkeoloji Müzesi No: 253

Türk ve İslam Eserleri Müzesi No: 1958 (Sekiz minyatürlü)

Bloch, A 260, S318

Flügel no 666

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir:

Süleymaniye. Serez 4019/6

Briths Ms. Or. 7238

Los Angeles nos. 3394 ve 3401 Lib.

Rosen, Bologna, s. 20

Gotha no. 169

Uri, Oxford s. 314

2) *Salāmān u Absāl*⁴⁷

Bu mesnevi Sultan Selim'e sunulmuştur. Yazılış tarihi belli değildir. Molla Cāmī'nin aynı adlı eserinden çeviridir. *Lāmi'î* başka hikâyelerde ekleyerek anlatımını zenginleştirmiştir. Eserin konusu: Yunan ülkesinde kudretli bir padişah ve onun akıllı bir filozofu vardır. Padişah bir çocuk istemektedir. Bu isteğini filozofa bildirir. Filozof da derin bilgisiyle bir çocuk yaratır. Bu arada yazar kadınları ve şehveti yeren düşüncelerini ortaya koyar. (*Lāmi'î*'nin başka yapıtlarında da böyle kadınları ve şehveti yerici görüşlerini bulmaktayız; *Güy u Çevgān, Letā'if*) Yaratılan çocuğun adı *Salāmān*'dir. Annesi yoktur, *Absāl* adında bir genç kız ona dadılık yapmaktadır. *Absāl*, *Salāmān*'a aşık olur. Hikâye, aralarındaki derin aşk için verilen mücadelelerle sürüp gider. Bu hikâyede padişah, akıllı; filozof, feyzi; *Salāmān*, ruhu; *Absāl*, şehveti; aşukları deniz, şehvetler denizi; birlikte atıldıkları ateş, riyazeti; *Zühre*, ilahi güzelliği temsil etmektedir. (bkz. İlhan Çeneli, *Lāmi'î*'nin *Salāmān u Absāl* Adlı Mesnevisi, *Türk Kültürü*, s. 120, sf. 1246-1250). Bilinen yazmaları:

Ankara, Millî ktp. no: A 736/1 (Tercüme-i *Salāmān u Absāl* ve *Münşe'ât*)

İstanbul, Ün. ktp. 3088

Flügel, no: 669

⁴⁷ Sabiha Gürkan tarafından, "*Lāmi'î Çelebi'nin Ebsāl ü Selāmān Mesnevisi ile Molla Cāmī'nin Selāmān Mesnevisinin Karşılaştırılması*" adıyla, İstanbul Edebiyat Fakültesinde bir tez çalışması yapılmıştır, 1951.

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir.

Crawford, Lindesiana s. 255

Los Angeles Lib. no. 20

3) *Şem' u Pervâne*

Şem' ile Pervane arasında geçen allegorik bir aşk hikâyesidir. *Şi-râzlı Ahli* (894/1488) nin aynı adlı mesnevisinden çeviridir⁴⁸ Bilinen yazmaları:

Topkapı Sarayı, no: 2315

*Hüsrev Paşa (Süleymaniye ktp.) no: 604

*Esad Ef. (Süleymaniye ktp.) no: 2744

Bursa İl Halk ktp., Genel no: 2393

Flügel, no: 670

Asiatic Museum (St.Petersburg) s.207

Pertsch, 355.2= Diez A 8 86 (Başı eksik bir nüsha)

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir:

Çorum ktp. no. 2195

Konya, İzzet Koyunoğlu ktp.

4) *Güy u Çevgân*⁴⁹

Yazıldığı tarih belli değildir. Kanunî Sultan Süleyman adına yazmıştır. *Arifi* (853/1449) nin aynı adlı eserinden esinlenerek yazmıştır⁵⁰. Çin padişahının "güy u çevgân" oynamaya meraklı bir oğlu vardır. Bir gün şehzade "güy u çevgân" oynamaya çıkar. Halk onu izlemek için toplanır. Onu izleyenler arasında bir "derviş" vardır. "Derviş"

* İşareti ile gösterilen yazmaların Ankara Milli Kütüphanede mikrofilmleri bulunmaktadır.

48 Gibb, c.III, s.23.

49 Bu mesnevi üzerine daha geniş bilgi için bkz. Nuran Tezcan, "Lâmi'î'nin Güy u Çevgân Mesnevisi", Ömer Asım Aksoy Armağanı TDK Ankara 1978.

50 *Arifi*'nin Güy u Çevgân mesnevisi R.S.Grienshields tarafından karşılaştırmalı olarak "Güy u Chaugân ya Hal-nâme - The Ball and The Polo Stick or Book of Ecstasy, London 1931" adıyla yayımlanmıştır. Ayrıca yine R.S.Grienshields tarafından "The Ball and The Polo Stick, London 1932" adıyla İngilizceye de çevrilmiştir. *Arifi*'nin bu mesnevisinin Türkiye'de şu yazmaları bilinmektedir: Ayasofya no: 4334/4; TDK Kitaphı yazma A/42; Konya Mevlâna Müzesi no: 1507'deki mecmua içinde; Fatih ktp. no. 1810 (minyatürlü); Ayasofya no. 1449 (minyatürlü)

şehzadenin oyununu çok beğenir, ona hayranlık duyar ve âşık olur. "Derviş" in şehzadeye olan aşkı mesnevinin konusunu oluşturur.

Güy ile çevgân arasındaki ilişkiye dayanan alegorik ve sonunda tasavvufleşen bir aşk hikâyesi. *Keşfü'z-zünûn* c.II, s. 1524'te söz edilen bu mesnevinin bilinen yazmaları şunlardır:

Ethé, no: 2165

Sohrweide, no: 283

5) *Ferhâd u Şîrîn*

Ferhâd-nâme ya da *Husrev u Şîrîn* adlarıyla da bilinen bu mesnevi 918/1512 tarihinde yazılmış ve Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur. Bursa Valisi Celâlettin Mehmed'in teşviki ile yazdığını söyler⁵¹. *Mîr 'Alî Şîr Nevâ'î* (906/1501)nin aynı adlı mesnevisinin Türkçeye çevirisidir. A.S.Levend adı geçen yazısında *Lâmi'î*'nin eserini *Nevâ'î*'ninki ile olaylar ve işleniş bakımından karşılaştırarak, eserin tam bir çeviri olmayıp *Lâmi'î*'nin de hikâyeye katkılarının olduğunu belirtmiştir. *Keşfü'z-zünûn*, c.I.s.1258'de de adı geçen bu mesnevinin bilinen yazmaları:

Erzurum Ün.ktp, A.S.Levend Kitapları No: 263

Götz, no.519 (Marburg Staatsbibliothek, Mr.Or.oct.1616)

no.520 (Marburg Staatsbibliothek, Ms.or.oct.2116)

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir:

Ürgüp, Tahsin Ağa ktp. no. 88

Meredith-Owens no. 9

6) *Vâmîk u 'Azrâ*

Unşurî (441/1050) nin aynı adlı mesnevisinin çevirisidir. Çin padişahının oğlu Vâmîk ile çok güzel bir kız olan 'Azrâ arasındaki aşk konu olarak işlenmiştir. Bilinen yazmaları:

Ankara, Genel ktp.No: 90

İstanbul Ün.ktp.Ty No.1871, 9287.

Bayezit ktp.No.5410

Süleymaniye ktp.Çelebi Abdullah No.286

51 A.S.Levend, "Lâmi'î'nin *Ferhâd u Şîrîn*'i" TDAY 1964, s.85-111.

Bursa İl Halk ktp.Haraççioğlu 967

Bursa İl Halk ktp, Genel 448

Bloch, A 353, S 1372

Flügel, no.667

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir:

İzmir, Atatürk ktp. no 625 (?)

Dozy, Leiden, c. II, s. 127

Süleymaniye, Kadı-zade Mehmet Ef. no. 418

Afyon, Gedik Ahmet Pş. ktp. no. 17673

7) *Luğat-ı Manzûme*

Kimi nüshalarda adı *Tuḥfe-i Lâmi'î* olarak da geçen bu eser Farsça-Türkçe manzum bir sözlüktür. 12 yaprak, 172 beyittir. Aruz ölçüsünün bahirlerine göre düzenlenmiş bölümlerden oluşmaktadır.

Bilinen yazmaları:

Ankara, Genel ktp, no.2567

Ankara, Millî ktp, A 742

Bursa İl Halk ktp, Hüseyin Çelebi 1158 (isth.tar.H.928)

İstanbul, Ün.ktp, No.TY 2785

Pertsch, 10.1 = Ms Orient 8, 54

Gotha yazmaları, No: 42

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmalarıda bildirmektedir:

Süleymaniye, no. 1014/9

Süleymaniye, Lala İsmail Ef. 654/2

Süleymaniye, Hacı Mahmud no. 6118/3

Süleymaniye, Aşir Ef. no. 322

İstanbul Millet ktp. no. 1267

Manisa İl Halk ktp. no. 6595

Konya Yusuf Ağa ktp. no. 2841

Kütahya Vahid Pş. ktp. no. 1555

8) *Şehr-engiz*

Kanunî Sultan Süleyman'ın Bursa'ya geleceği haberi üzerine padişaha Bursa'yı tanıtmak amacıyla yazılmış telif bir yapıttır. Yazılış tarihi

bilinmemekle birlikte İbrahim Paşa'yı övmesinden 929/1522'de yazdığı düşünülebilir⁵². Bu yapıtta Keşiş dağı (Uludağ)ndan başlayarak Bursa'nın ünlü yerleri, yaylaları, vadileri, suları, kaplıcaları, Bursa'nın ileri gelen bilginleri, Bursa'nın (bahar, yaz, sonbahar, kış) dört mevsimi bölüm bölüm anlatılmaktadır.

Şehr-engiz, Bursa'da (Hüdâvendigâr Velâyet Matbaası) 1288'de basılmıştır. Bu baskı önsözü eksik bir nüshadan yapılmıştır. Ayrıca *Şehr-engiz*, Dr. Aug. Pfizmaier tarafından Almancaya çevrilmiştir. "*Die Verherrlichung der Stadt Bursa, eine Reihe türkischer Gedichte von Lâmy'y*" Wien 1839. İçinde 59 parça bulunmaktadır. Kafiye olarak, çok güzel, akıcı bir dille çevrilmiştir. Burada çevirdiği şiirlerin bazı gramer ve yer adı açıklamalarıyla birlikte daha sonra yayımlayacağı (s.6) bildirilmişse de böyle bir yapıtı göremedim. Bilinen yazmaları:

İstanbul, Millet ktp. Ali Emiri No: 380

(Hayret-nâme adlı mesnevisi de bunun içindedir.)

Flügel, No: 671 ve No: 771'deki Mecmualar içinde bulunmaktadır.

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmayı da bildirmektedir:

Topkapı Sarayı Müzesi ktp., T. Y. no: 182

9) *Divân-ı Eş'âr*⁵³

Divân'ın başında şiirin erdemlerinden göz eden bir önsöz bulunmaktadır. 5 defter üzerine düzenlenmiştir.

1. defterde 31 kaside,
2. defterde 7 tercî-i bend, 3 tesellî-nâme, 4 murabba', 1 muhammes, 1 musebba', 1 mu'aşşer, 1 kıt'a, Tuḥfetü'l-aḫyâr başlıklı bir manzûme ve birkaç kıt'a.
3. defterde 526 gazel,
4. defterde 34 kıt'a, 18 luğaz, 18 mu'ammâ, 23 rubâ'î, 14 müfred, 32 matla'.
5. defterde 600 beyitli Şehr-engiz ile 400 beyitli, Hayret-nâme mesnevileri bulunmaktadır.

52 A.S.Levend, *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*, İstanbul 1958, sf.25-26.

53 Lâmi'nin Divânı üzerine DTCF'de, Gülizar Kırkkanat "*Lâmi'î Divanındaki Gazeller*" 1969 ve Bilge Yılmaz "*Lâmi'î Divanındaki kasideler*" 1970 adlı iki tez çalışması yapılmıştır.

Divân'ında Yavuz Sultan Selim, II.Bâyezit, Kanunî Sultan Süleyman, İbrahim Paşa, Mesîh Paşa, Bursa Valisi Kadıasker 'Ali Çelebi ve Kadı Ece-zâde için kasideler bulunmaktadır. Bilinen yazmaları:

Bursa, Haraççıoğlu No: 618⁵⁴

Muğla, Koca Mustafa Efendi ktp. Koca Mustafa Efendi Kitapları
No: 429

*Ali Emiri Ef. (Millet ktp), No: 380 (*Lâmi'î*'nin bütün şiirlerini toplayan bu yazma Sadrazam İbrahim Paşa adına düzenlenmiştir. İsth.tar.937/1530'dur. *Lâmi'î* ölmeden önce istinsah edilmiştir.)

İstanbul, Ün.ktp T.1565

*Lala İsmail Ef.(Murad Molla ktp) No: 481

Topkapı Sarayı, No: 2316 Y 1577

*İstanbul, Ün. ktp 671 (istinsah tar. 959)

Aşir Ef. M. Hafız No: 360

Çelebi Abdullah Ef. No: 314

Muradiye ktp. No: 2667/3

British Museum Or. 7147 (otograf)

Flügel, No: 671, 672

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir:

Üsküdar, Selim Ağa ktp., Kemankeş no 434

Daghıstani s. 123

Rossi, Vat. Turco s. 25.

10) *Vîs ü Râmîn*

Şerefü'l-insân'dan sonra yazmıştır. Yaşlılık dönemi yapıtlarındandır. Mesnevi konusunu *Vîs* ile Horasan padişahının oğlu *Râmîn* arasındaki aşk hikayesinden almaktadır. Öteki mesnevilerinde olduğu gibi burada da gerçek aşk, ilahi aşka dönüşür. *Fahrü'd-dîn-i Cürcânî*'den⁵⁵,

54 Tuncer Gülensoy, *Bursa Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe Elyazma Kitaplar Üzerine Notlar I*, Türk Kültürü sy.127, s.562.

55 Mucteba Minevi yayını, *Vîs and Râmîn A Romance of ancient Iran originally written in Pahlavi and rendered into persian Verse by F.Gorgani C.1054 A.D.I.C. Metin Tahran 1935.*

oldukça serbest bir çeviri ile Türkçeye aktarmıştır. Dili öteki mesnevilerine göre daha ağırdır. Sadrazam İbrahim Paşa adına yazmıştır.

Bilinen yazmaları:

Türk Dil Kurumu ktp. B 20

*Süleymaniye ktp. Esad Ef. No: 2853 (isth. tar. 939/1532)

İstanbul, Ün. ktp TY No: 4020

Bursa İl Halk ktp. Genel 2278 (A. Karahan, İslam Ans. c. 7, sf. 14'de bu nüshanın kendi elyazısı ile olduğunu bildiriyor.)

Rieu, Add 24, 963

Flügel, No: 668

G. Kut Alpay eserin şu yazmasını da bildirmektedir: Kütahya, Tavşanlı, Zeytinoğlu ktp. no 4932

Manzum yapıtları arasında bulunan *Kitâss-i Evlâd-i Câbir*, *Risâle-i Fâl*, *Heft-peyker*⁵⁶, *Edhem ü Hüma*⁵⁷, *Hüred-nâme*'nin yazmalarına bugüne kadar rastlanamamıştır.

Lâmi'i'nin manzum yapıtlarını böylece belirttikten sonra divan ve manzum lugat dışında kalan mesnevileri ile onun "hamse" sahibi (hatta iki hamse sahibi) olduğu söylenebilir⁵⁸.

Mensur yapıtları

1) *Şevâhidü'n-nübüvve*⁵⁹

Molla Câmî'nin, *Şevâhidü'n-nübüvve li takvîyeti'l-ehl-i fütûh* adlı, bir mukaddime ile 7 "rükn" ve "hâtîme"den oluşan Farsça siyer kitabının çevirisidir.

56 *Osmanlı Müellifleri*'nde "Hisse ve ders alınacak bir eserdir" diye söz edilmektedir (c. II, s.216). *Aşık Çelebi* tezkiresinde de yarım kalan bu eserin damadı *Rüşenî-zâde* tarafından tamamlandığını daha önce belirtmiştik. *Abdullah Hâtîfî* (927/1560)'nin *Heft-manzar*'ının çevirisi olduğu *Laîfî* tezkiresinde geçmektedir (s.292).

Günay Kut Alpay, *Lâmi'i Çelebi and His Works*, *Journal of Near Eastern Studies*, April 1976, sf.88'de Nizami'nin aynı adlı eserinin çevirisi olduğunu söylediği *Heft Peyker*'in tek yazmasının Chester Beatty kütüphanesinde (Meredith-Owens no 12) olduğunu bildirmektedir.

57 *Osmanlı Müellifleri* c. II, s. 215.

58 A.S.Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi* I, s.113; İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu sf. V.

59 *Kesfü'z-zünun* c. II, s. 1066.

Mukaddime: "Nebî" ve "Mürsel" sözcüklerinin açıklanması,

1. rükn: Muhammed'in doğumundan önce vuku'ca gelen ve irhâsât denilen durumlardan,
2. rükn: Peygamberin doğuşundan peygamberliğine kadar olan olaylardan,
3. rükn: Peygamberliğinden hicretine kadar olan olaylardan,
4. rükn: Hicretinden ölümüne kadar olan olaylardan,
5. rükn: Ölümünden sonraki durumlardan,
6. rükn: Eshabtan ve Peygamberin evladından,
7. rükn: Tabiîn, tebâ-ı tabiîn ve Sofiyeden bazı kişilerden söz eder.

Tam bir çeviri değildir. *Lâmi'î* kendinden de eklemeler yapmıştır. "Bu fakîr-i hakîr dahı kendü dilimüz üzre Türkî 'ihâretle tercüme eyledüm ve elden geldikçe maşşudümü harc eyledüm. Haqq-ı cell ü 'alâ kemâl-i kereminden müyesser itdügi fevâ'id-i esrârdan ve isnâd-ı şahîh ile kütüb-i mu'teberede irâd olan ahbâr-ı âsârdan buldugumu dere itdüm." demektedir. "Şevvâl içre buldı tamâmi bu kim/Li-temmentihi idi târih-i sâl" (c. 8, sf. 50) demesinden 915/1509'da, II. Bâyezit döneminde bitirdiği anlaşılmaktadır. Halk için oldukça sade bir dille yazılmıştır⁶⁰. *Lâmi'î*'nin en çok okunan yapıtlarındandır.

Eski harflerle, İstanbul 1293 (1876)'da bastırılmıştır⁶¹.

Şevâhidü'n-nübüvve Ahî-zâde Halîmî ve Senâ'î Mehmed Çelebi tarafından da tercüme edilmiştir.

Bilinen yazmaları:

Topkapı Sarayı Müzesi no: 1075 E. H.1178
no: 1076 A 3067

TCYK no: 252'de gösterilen yazmalar:

*Hekimoğlu Ali Pş.(Millet ktp) no: 724 (ist.th. 967/1559, yzn. Mehmed)

*Pertev Paşa (Millet ktp) no: 312

*Reşid Ef. (Millet ktp) no: 1214

60 *Şevâhidü'n-nübüvve*, c.1. sf. 13.

61 *El-Câmî, Nûru'd-dîn Mollâ 'Abdu'r-Rahmân: Şevâhidü'n-nübüvve*, 8 cüz, Mütercimi: *Lâmi'î*. İst.1293 (1876) Matba'a-i 'Âmire.

- *Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 2221
- *Nuruosmaniye ktp.no: 3385
- *Fatih ktp. no: 4276
- *Şehid Ali Pş. (Süleymaniye ktp) no: 1857
- *Hacı Mahmud Ef. (Süleymaniye ktp) no: 4307, 4387
- *Hüdayî (Selim Ağa) ktp. no. 1028
- İstanbul, Ün. ktp.no: 129, 2442, 2624, 7360, 7386
- Rossi, Vat. Turco 180
- Flügel, no: 1686

2) *Nefahätü'l-üns Tercümesi*

Molla Cāmi'nin, zamanına yetiştiği evliyanın menkıbeleriyle "arifâne" sözleri üzerine Farsça olarak yazdığı *Nefahätü'l-üns min haḍ-ṛāti'l-ḳuds* adlı yapıtının Türkçeye çevirisidir⁶².Başında velilik dereceleri ve tasavvuf deyimleri üzerine bilgiler, açıklamalar vardır. Evliya menkıbeleri *Ebu Hāşim el-Şöfi* ile başlar, *Selime* adındaki bir kadınla sona erer. *Lāmi*'ci çevirisine Anadolu ve Rumeli'de yetişen şeyhlerin (*Hāci Bayrām Anḳaravî*, *Aḳ Şemsü'd-din bin Ḥamza*, *Geyikli Baba*, *Yazıcı-zāde Mehmed Efendi*, *Yūnus Emre*, *Hāci Bektāş-i Velî*, *Şeyḫ Bahāü'd-din Veled*, *Sultān Veled* gibi) menkıbelerini de ekleyerek yapıtı genişletmiştir. *Sebeb-i Te'lif*'inde kendisinin belirttiği gibi yakınlarının ısrarı üzerine Türkçeleştirdiği bu yapıt oldukça serbest bir çeviridir. Akıcı ve oldukça sade bir dille yazılmıştır. *Molla Cāmi*'nin eserini tam tecrübe yoluna gitmekle birlikte kendine göre açıklamalar, eklemeler hatta düzeltmeler de yapmış, tamamlayıcı bir düşünce ile hareket etmiştir. Bu tutum esere ayrı bir özellik katmakta ve onun Arapça, Farsça bilgisinin derinliğini göstermektedir.⁶³

Kitabının bitiş tarihini, sonunda "toḳuz yüz yigirmi yidi idi /Receb ayı içinde oldu tamām" diye verir (sf. 710)

Lāmi'ci bu çevirisine, Kanunî'nin Belgrat fethi (927 /1520) sıralarında tamamlandığı için *Fütūhu'l-Mücahidin li-tervihi Ḳulūbi'l- Müşahidin* adını vermiştir⁶⁴. Fakat daha çok *Nefahätü'l-üns* adıyla tanınmıştır.

62 *Nefahätü'l-üns Tercümesi*, sf.7.

63 A.Karahan, *İslam Ans.c.7* sf.13.

64 *Nefahähü'l-üns Tercümesi*, sf.16.

Lâmi'î'nin en çok okunan yapıtlarından biridir. 1289 (1872)'de eski harflerle bastırılmıştır⁶⁵. Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF M. Ozak no I/618.

Bursa İl Halk ktp., Genel no.1132, 9510.

Manisa İl Halk ktp no: 5077.

*İstanbul, Ün.ktp., no: 2645, 3746, 6349, 6362.

Topkapı Sarayı Müzesi:

no: 1149 H 1311 (Tercüme-i Dibâce-i Nefahâtü'l-üns)

no: 1150 R 498

no: 1151 R 1464

no: 1152 E H 1185

no: 1153 E H 1186

no: 1154 B 293

no: 1155 Y 3955

no: 1156 A 1422

no: 3039 A 1614

TCYK no: 303'deki yazmalar:

*Serez (Süleymaniye ktp) no: 1789, 1790

*Hamidiye (Murad Molla ktp) no: 639

*Beşir Ağa (Süleymaniye ktp) no: 346

*Nuruosmaniye ktp. no: 2339

*Lala İsmail Ef. (Murad Molla ktp) no: 125

*Halet Ef. (Süleymaniye ktp) no: 196

*Şehid Ali Pş. (Süleymaniye ktp) no: 1145

*Mihrişah Sultan (Hüsrev Pş. ktp) no: 278

*Nafiz Pş. (Süleymaniye ktp) no: 1128

*Feyzullah Ef. (Millet ktp) no: 1234

*Reşid Ef. (Millet ktp) no: 1145

*Hekimoğlu Ali Pş. (Millet ktp) no: 725, 746

*Ali Emiri Ef. (Millet ktp) no: 1218

*Bağdath Vehbi Ef. (Süleymaniye ktp) no: 2108/9

*Çelebi Abdullah Ef. (Süleymaniye ktp) no: 256

*Kılıç Ali Pş. (Süleymaniye ktp) no: 214

*Damat İbrahim Pş.(Süleymaniye ktp) no: 738

*Aşir Ef. (Süleymaniye (ktp) no: 153

65 *Nefahâtü'l-üns, Menâkıbü'l-evliyâ, İst.1289.*

- *Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 1785
- *İbrahim Ef. (Fatih ktp) no: 369
- *Fatih ktp. no: 2889
- *Halet Ef. (Süleymaniye ktp) no: 195
- *Saliha Hatun (Murad Molla ktp) no: 122, 95
- *Nuruosmaniye ktp no: 2336-2338, 2340-2342
- *Bayezit Ün. ktp. no: 3618
- *Halid Bey (Veliyüddin Ef. ktp) no: 82
- *Hasan Pş.(Hüsrev Pş. ktp) no: 782
- *Hüsrev Pş. ktp. no: 143
- *Hüdayi (Selim Ağa ktp) no: 82, 72
- Bloch, S 1052
- Flemming, no: 254
- Rossi, Vat. Turco 25, 132
- G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da göstermektedir:
- Çorum ktp. no. 838
- Fleischer, Leipzig no. 522
- Daghıstānī, s. 41

3) *Risāle-i taşavvuf*

Lāmi'î'nin bu kitabı üzerine kaynaklarda hiçbir bilgi verilmemektedir. Yalnız *Şerefü'l-insān*'ın önsözünde adının geçtiğini biliyoruz. "*Kitāb-ı li't-taşavvuf*" adı ile Esad Ef. no: 1659'da kayıtlıdır(?)

4) *Hüsn ü Dil*⁶⁶

Fettāh-i Nişābüri (853/1450)'nin aynı adlı mesnevisinin Türkçeye çevirisidir. Tasavvufi ve allegorik bir hikâyedir. Manzum-mensur karışık olarak yazılmıştır. Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur. Gençlik çağında yazdığı bu kitapta *Emir Ahmed Buḥārî*'ye olan saygı ve bağlılığını belirtir⁶⁷. *Lāmi'î*'den başka *Āhî* (923/1517) ve *Vālî* (1007/1598)'nin de *Hüsn ü Dil* yazdıklarını biliyoruz⁶⁸.

Rudolf Dvorák'ın *Fettāhî*'nin *Hüsn ü Dil*'ini esas alarak *Lāmi'î*'nin *Hüsn ü Dil*'iyle karşılaştıran bir çalışması vardır⁶⁹. Bilinen yazmalar:

66 *Keşfü'z-ziünün* c.I, s.666.

67 A.Karahan, *İslam Ans.c.7*, s.11.

68 A.S.Levend, *Türk Ed.Tarihi* c.1, sf.139, 143.

69 R.Dvorak, *Husn u Dil, Persische-Allegorie von Fettāhî hrsg., Übers. und erklärt u.Mit Lamii'is türk. Übers verglichen*, Denksehr d.Akad Wien 1889.

- Ankara, DTCF ktp no: 430, Ün. A 12, Ün. A 114
Ankara, Milli ktp no: A 739
Ankara, TDK no: 375
Bursa, Genel no: 4004, 4173
İstanbul, Ün. ktp. no: 635, 825
Topkapı Sarayı Müzesi no: 2201 H. 1021
*Köprülü ktp (Mehmet Asım kitapları) no: 409
*Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 1839, 1886
*Hamidiye (Süleymaniye ktp) no: 1074
Efganî (Süleymaniye ktp) no: 54
İzmirli Hakkı (Süleymaniye ktp) no: 3306
Kadızaade Mehmet Ef. (Süleymaniye ktp) no: 380
Tahir Ağa (Süleymaniye ktp) no: 177
Veliyüddin (Bayezit Devlet ktp) no: 1670
Lala İsmail (Süleymaniye ktp) no: 410
*Nuruosmaniye no: 3765, 3769 (ist. th. 1094)
Ali Emiri Ef. no: 13, 220, 375, 424, 431
Yahya Ef. ktp (Hacı Mahmud Ef. böl.) no: 5396 (ist.th.972/1564)
Kütahya, Vahit Paşa ktp. no: 635
Edirne, Selimiye ktp no: 582
Çorum, İl Halk ktp no: 838
Manisa, Muradiye ktp no: 2747 (ist.th.985)
Konya, Mevlâna Müzesi, no: 2260
Flügel, no: 435
Götz, no: 521 Ms. Or. Quart 1743
Pertsch, 24.2 = Diez A.8. 140, 397 Diez A.8.87,
398 Diez A.8
399 Petermann II, 298
Gotha no: 247
Asiatie Museum (St.Petersburg) s. 207
G.Awad, no: 244
Blochet, S 258, S 627, 1419
G. Kut Alpay şu yazmaları da göstermiştir:
İstanbul, Millet ktp. no. 150, 171 ve 175
İstanbul, Murat Molla ktp. no. 1521
Los Angeles Lib. no. 3009-12

5) *Münâzara-i Bahâr u Şitâ*

Kaynaklarda *Bahâr u Hazân* adı ile de geçen bu yapıt Sultan olarak düşünülen "bahar" ve Şehriyâr olarak düşünülen "kış" arasındaki durumu temsili olarak hikâye eden, sanatlı bir münazaradır. Manzum-mensur karışık olarak yazılmış telif bir çalışmadır, *Lâmi'î* burada Bursa'da geçen bahar ve kış mevsimlerini canlandırmaktadır. Kanunî Sultan Süleyman adına yazılmıştır.

"*Münâzara-i Sulţân-ı Bahâr bâ Şehriyâr-ı Şitâ*" adı ile İstanbul'da eski harflerle bastırılmıştır⁷⁰. Bilinen yazmaları:

Topkapı Sarayı Müzesi 2241 H 253

İstanbul, Ün. ktp. no. TY 3068

*Esad Ef. no. 2853

Damadzade Muh. Muradı no: 124

Bloch, A 165

Pertsch, 400 Diez A.8.137

Viyana, Kraft no: 158

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da bildirmektedir:

İstanbul, Millet ktp. no. 589

İstanbul, Belediye ktp. M.C. no. k. 312

Süleymaniye, Esad Ef. no. 1094/1

6) *Şerh-i Dibâce-i Gülistân*

Şirâzlı Şeyh Sâdi (691/1291)'nin *Gülistân* adlı mesnevisinin önsözünün Türkçe açıklamasıdır. II. Bayezit devrinde yazılmıştır. Bitiş tarihi 9 Recep 910/16 Aralık 1504'tür⁷¹. Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF. M.Ozak 1/392

Ankara, TDK A 246

Bursa, İl Halk ktp, Ulu Cami no: 8068 (başı noksan bir nüsha)

Bursa İl Halk ktp Genel no: 714, 1519, Orhangazi no: 1168

Topkapı Sarayı Müzesi, no: 2203

İstanbul, Ün. ktp no: TY 578, 1013, 3020, 3024, 3095, 3173

Hacı Mahmud (Süleymaniye) no: 5133

Bayezit Umumî no: 5564-5566

Veliyüddin (Bayezit Devlet ktp) 2683

70 *Münâzara-i Sulţân-ı Bahâr bâ Şehriyâr-ı Şitâ*, İzzet Ef. Matbaası, İstanbul 1290.

71 Götz. no.620.

- Lâleli (Süleymaniye ktp) no: 1817
 *Lala İsmail (Süleymaniye ktp) no: 525
 Atıf Ef. no: 2152
 Nuruosmaniye no: 4049
 Aşır Ef. (Süleymaniye ktp) no: 11, 417, 435
 *Halet Ef. (Süleymaniye ktp) no: 708
 Kemankeş (Selim Ağa ktp) no: 477
 Serez (Süleymaniye ktp) no: 3956
 Ali Emiri Ef. no: 115, 366, 397
 Edirne, Selimiye ktp. no: 605
 Kastamonu, Genel ktp. no: 170, 659
 Manisa, Muradiye ktp.no: 8886
 Flügel, no: 557, 558
 Rieu, Add 5973
 Götz, no: 620 (Marburg Staatsbibliothek Ms. Or. oct. 1046)
 no: 621 (Marburg Staatsbibliothek Ms. or. oct. 1064)
 G. Kut Alpay eserin şu yazmalarını da göstermiştir:
 Bursa İl Halk ktp., Haraççioğlu no 990
 Süleymaniye, Kadı-zade Mehmet Ef. no. 410
 İstanbul, Millet ktp., Edb. no 357, 358, 359
 İstanbul, Üsküdar, Selim Ağa no 956
 İstanbul, Murat Molla ktp. no. 1545
 Kütahya, Tavşanlı, Zeytinoğlu ktp. no. 2348 /1
 Aumer, s. 182

(G. Kut Alpay Ankara Milli ktp. A 736 /2'yi de *Şerh-i Dibâce-i Gülistân* olarak göstermektedir. Ancak bunun *Lâmi'î*'nin *Münşe'ât*'i olduğunu belirledik.)

7) *Münşe'ât-ı Mekâtib*

Birçok İran ve Arap yazarlarının şiirleriyle süslenmiş, oldukça ağır ve süslü bir anlatımla yazılmış mektupları içermektedir. *Nisâbu'l-büleğâ* adıyla da bilinen bu yapıt *Lâmi'î*'nin yaşamını yansıtan bir kaynak niteliğindedir. *Münşe'ât*, *Emîr Ahmed Buhâri*'ye yazılmış bir mektupla başlar. Sadrazam İbrahim Paşa'ya, devrin diğer devlet büyüklerine ve ileri gelenlerine, dostlarına yazılmış 23 mektup bulunmaktadır. Bu mektup-

lardan Emîr Ahmed Buḫârî'ye ve Sadrazam İbrahim Paşa'ya büyük bir saygı ve bağlılık duyduğu anlaşılmaktadır⁷². Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF ktp İsmail Saib I/40

Ankara, Millî ktp. A 736/2 (Tercüme-i Salâmân u Absâl ve Münşe'ât)

Bursa, İl Halk ktp. Genel 1527, Haraççioğlu 938⁷³

Topkapı Sarayı Müzesi 1289 H.707

İstanbul, Ün. ktp TY no: 860, 1911, 3180, 3204

*Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 3316, 3317, 3890

Flügel, no: 267, 268

Bloch, S 1304

G. Kut Alpay eserin şu yazmalarını da bildirmektedir:

Süleymaniye, Kadı-zade M. Ef. no. 434

Süleymaniye, Haşim Baba, no. 65/1

İstanbul, Bayezit ktp. Genel no. 5881, 5888

İstanbul, Belediye ktp. M.C. no. k. 514

Los Angeles Lib. no. 1507

8) *Menâkıbu Üveysi'l-Karâni*

Din ulularından olan *Üveys-i Karâni*'ye ait menkıbeleri konu alan bir yapıttır. Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF ktp. İsmail Saib II/2024

*Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 1659

Rieu, Add 7903 (ist. th. 988)

Sohrweide, no: 284, 285

G. Kut Alpay eserin şu yazmasını da gösteriyor:

Manisa İl Halk ktp. no. 1307

9) *İbret-nümâ*⁷⁴

‘Abdullâh Yâfi‘i, İbn-i Fâris, ‘Abdülkâdir Gîlânî, Muḫiddîn-i ‘Arabî, Hoca Bahâü'd-dîn Nakşibendî ve bunlar gibi büyük şeyhlerin kitaplarından yararlanılarak toplanmış menkıbeler ve ahlaki hikâyeleri içeren bir

72 Münşe'ât-ı Lâmi‘i, Ankara Millî ktp, no A 736/2.

73 Tuncer Gülensoy, a.g.y., s. 587.

74 *Keşfü’ş-şünûn* c.II, s.1123.

yapıttır⁷⁵. Dili oldukça sadedir. Halk için yazılmış ve çok okunmuştur. Bu hikâyeler daha çok halk arasında yayılmış söylene söylene sözlü edebiyatın malı olmuş hikâyelerdir. 3 bölüm, 26 hikâyeden oluşmaktadır. Hikâyelerin kahramanları insan, dev, cin, peri, şeytandır. İnsanlarla öteki yaratıklar arasında bir mücadele geçmektedir. Nefsine hakim olmayanlar bu mücadelede yenilmektedirler. 1. bölümde ermişlerin hikâyeleri, 2. bölümde padişah ve şehzadelerin hikâyeleri anlatılmaktadır. 3. bölümde de hocası *Molla Ahaveyn*'den aktardığı İskender'in Eflatun ile olan bilim sohbeti anlatılmaktadır. Bundan sonra manzum bir parça gelir. Yazar, burada bütün hikâyelerden çıkardığı "nefse hakim olmak gerektiği" düşüncesini işler. Kanunî Sultan Süleyman zamanında 932/1526'da yazılmıştır⁷⁶. Kaynaklarda 'İbret-nâme adıyla da geçer.

Kitâb-ı 'İbret-nümâ adıyla, eski harflerle taşbasması olarak İstanbul 1273/1856'da bastırılmıştır. Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF. ktp. Ün. A 295, Ün. A 12/2

" " " M. Con 512

" " " İsmail Saib I/1604, I/2955

" " " M. Ozak I/170, 666, 658, 637, 1069, 1014, 60

" " " M. Ozak II 327, 1012

Ankara, TDK no: 377, A 464, A 475 (baş tarafı eksik)

Ankara, TTK ktp no: 361

Ankara, Millî ktp A 521 (ist.th. 932/1526), A 741, A 737

Bursa, İl Halk ktp. Haraççioğlu no: 966

Erzurum Ün. Ktp. Agâh Sırrı Levend Kitapları

İstanbul, Ün. ktp. 660, 702

Topkapı Sarayı Müzesi, no: 1491 R 424

2242 R 712

2243 H 844

2800 H 695

TCYK no. 302'de:

*Fatih ktp. no: 647 (ist.th. 957/1550)

*Hacı Mahmud Ef. (Süleymaniye ktp) no: 4868, 4739, 3162

*Fatih ktp. no: 3660/3

75 TCYK s.481.

76 Bu mesnevi üzerine, Selahattin Ergil, *Lâmi'î'nin 'İbret-nümâ'sı*, adıyla bir tez çalışması yapılmıştır, DTCF 1971.

- *Lâleli (Süleymaniye ktp) no: 1872
- *Kemankeş (Selim Ağa) no: 489
- *Nuruosmaniye ktp. no: 2614, A-1020
- *Ragıp Paşa (yeni eserler) no: 2408
- *Pertevniyal Valde Sultan (Süleymaniye ktp) no: 425
- Ali Emiri ktp (4 yazma nüshası vardır)
- British Museum, Or 7293
- Blochet, A 17, 18, 386, 387
- Ethé, no: 2103, 2104
- Flemming, no: 373
- Flügel, no: 1873, 1874
- Blaškovic, no: 506
- Sohrweide, no: 317
- Pertsch, 451 Diez A
- Pertsch, 451 Diez A
- 452 Diez A
- 453 = Petermann II 432
- München, no: 205
- Gotha, no: 232-233
- Upsala, no: 198, 199
- Wien, Jahr 66 Bd. 92 Aur-Blatta no: 21
- Sacy, no: 352
- Viyana, no: 1873-1876
- Sotheby, no: 221
- Rossi, Vat. Turco 154, 339
- G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da bildirmektedir:
- Süleymaniye, Çelebi Abdullah no. 314/1
- Süleymaniye, Dügümlü Baba no. 555
- Süleymaniye, Hacı Mahmud no. 2633, 3069, 3918, 6492
- Süleymaniye, İzmirli İ. Hakkı no 1435
- Süleymaniye, Nafiz Pş. no 1012
- Süleymaniye Reisülküttab no. 859
- Süleymaniye, Serez no. 2665
- Süleymaniye, Zühtü Bey no. 89
- Süleymaniye, Yazma Bağışlar no. 2025
- İstanbul Üniversite ktp. TY no. 3043, 3688, 6422, 6386, 6431
- İstanbul Millet, edb. no. 289-96
- Kütahya, Vahid Pş. ktp no. 2239

Kütahya, Tavşanlı, Zeytinolu ktp. 4534
 Kayseri, Raşid Ef. ktp. no. 1068
 Diyarbakır ktp. no. 4460
 Edirne, Badi Ahmet Ef. ktp. no. 2294
 Tornberg no. 198-99
 Los Angeles Lib. no. 3014, 3074
 Nicholson, Cambridge s. 33
 Aumer, s. 56
 Richter, s. 34

10) *Şerefü'l-insân*

Resâ'ilü İhvâni's-şafâ adlı Arapça büyük yapıtın birinci risalesi olan "İnsanın hayvanlarla münazarası" adlı makalenin Arapçadan Türkçeye serbest bir çevirisidir⁷⁷ *Lâmi'î'nin Nefahâtü'l-üns, Hüsn ü Dil, Şerh-i Dibâce-i Gülistân* ve *İbret-nümâ* gibi çok okunan çeviri telif arası bir yapıtıdır. Kanunî Sultan Süleyman adına 933/1527'de yazılmıştır. Mensur bir yapıt olmakla birlikte yer yer manzum bölümler de vardır. Ayet ve hadislerden parçalar alınmıştır.

İnsanların hayvanlara eziyeti nedeniyle bir şikâyet üzerine, her ülkeden seçilmiş birer hakim ile hayvan temsilcileri karşı karşıya gelir. İnsanla hayvan arasındaki bir tür tartışma mahiyetinde olan bu yapıtta "insan"ın en üstün varlık olduğu kuvvetle belirtilmiştir. Dili oldukça ağırdır. Olayların işlenişi, meselelerin açıklanışı yönünden çok başarılı olan *Şerefü'l-insân*'da, *Lâmi'î'nin* geniş kültürüne, Arapça ve Farsça bilgisinin güçlülüğüne tanık olunmaktadır⁷⁸. Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF ktp. M. Con no: 25

Ankara DTCF ktp. M. Ozak I no: 150, 155, 454, 950, 60 (*İbret-nümâ* ve *Şerefü'l-insân*)

M. Ozak II no. 342

Ankara, Millî ktp. no: A 740

Ankara, TTK ktp.no. 406, 463

Bursa, İlk Halk ktp. Orhangazi 1205
 Haraççioğlu 941
 Genel 9499, 2032

⁷⁷ *Topkapı Sarayı Müzesi T.Y.E.Kat. sf.278.*

⁷⁸ A.Karahan, *İslam Ans.c.7, s.13.*

İstanbul, Fatih ktp. 3999-4001, (3999 nolu yazma *Lâmi'î*'nin oğlu
Derviş Mehmed Lem'î tarafından yazılmıştır 944/1537)

Topkapı Sarayı Müzesi, no: 2735 R 1064
2736 B 188
2737 M.R. 756
2738 A 2678

- *Nuruosmaniye ktp no: 3233, 3952, 3953
- *Köprülü ktp (Mehmet Asım Bey) no: 466
- *Reisülküttap Mustafa Ef. (Süleymaniye) no: 858, 859
- *Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 1508, 1509, 2740, 2741, 1894
- *Aşir Ef. (Süleymaniye ktp) no: 310
- *Lala İsmail Ef. (Süleymaniye ktp) no: 551
- *Ragıp Paşa (Yahya Tevfik kısmı) no: 1619/319
- *Pertevniyal Valde Sultan no: 424
- Konya, Mevlâna Müzesi, no: 2265
- Rieu, Or 1145, 7843
- Bloch, A 156, 157
- S 207, 208, 209, 625, 1527
- Ethé, no: 2172
- Flügel, no: 436
- Sohrweide, no: 318
- Pertsch, 447, 448
- 449 = Petermann II 717
- 450 = Petermann 728
- Asiatic Museum (St. Petersburg) s. 208
- Upsala no: 48
- Milano (Ambrosiana) no: 192
- München no: 206
- Bologna (Marsigli) no: 3350
- Sacy no: 348
- Awad, no: 268
- Sotheby, no: 212.

G. Kut Alpay eserin şu yazmalarını da göstermektedir:
Süleymaniye, Bağdatlı Vehbi no. 1557, 1582
Süleymaniye, Hacı Mahmud no. 2454, 1719, 2467, 2796
Süleymaniye, Halet Ef. no. 290
Süleymaniye, H. Hüsnü Pş. no. 773

Süleymaniye, Kadı-zade M. Ef. no. 414
 Süleymaniye, Yeni Medrese no. 319
 İstanbul Üniversite ktp. TY no. 463, 680, 785, 1314, 1799, 3411
 İstanbul, Millet ktp. edb no. 252-54
 İstanbul, Bayezit ktp. Genel no. 5533, 5475
 Manisa İl-Halk ktp. no. 1381
 Afyon, Gedik Ahmet Pş. ktp. no. 17764
 Kütahya, Tavşanlı, Zeytinolu ktp. no. 2276
 Nallino, Torino, s. 83
 Tornberg no. 480
 Sacy, c. III, s. 58
 Los Angeles Lib. no. 1903
 Aumer s. 56

11) *Hall-i Mu'ammâ-yı Mir Hüseyin*

Şerh-i Mu'ammâ-yı Esmâ'î'l-Hüsnâ, Mir'atü'l-esmâ' ve cām-ı cihân-nümâ, Risâle-i Mu'ammâ adlarıyla da bilinmektedir. Mir Hüseyin Nişâbürî'nin 99 Esmâ'-ı Hüsnâ hakkındaki yüz beytinin Türkçe açıklamasıdır. Kanunî Sultan Süleyman adına yazılmıştır⁷⁹. Bilinen yazmalar:

Ankara, DTCF ktp. M. Con no: 181
 Topkapı Sarayı Müzesi, no: 2713 R 1735
 *Esad Ef. (Süleymaniye ktp) no: 2718
 Konya, Mevlâna Müzesi, no: 2465

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da bildirmektedir:

Süleymaniye, Murad Buhari no. 330/3
 Süleymaniye, Aşir Ef. no. 417/1
 Süleymaniye, Hacı Mahmud no. 4046
 İstanbul, Bayezit ktp. Genel no. 1315 /2, 5609 /3
 İstanbul, Belediye ktp. M.C. no. k. 216
 Konya, Yusuf Ağa ktp. no. 2481
 Kütahya, Vahid Pş. ktp. no. 1552
 Crawford, Lindensiana s. 255
 Los Angeles Lib. no. 3013

79 İsmâ'il Belîğ s.178.

12) *Letâ'if-nâme*

Lâmi'î kişiliği bakımından hezel ve hicve de yöneliktir. *Letâ'if-nâme* genellikle Bursa'ya ait yerli fıkraların toplandığı orijinal bir yapıttır. Yazarın bu alanda da başarılı olduğunu gösteren bu fıkralar, onun kişiliği ve sosyal yaşamı yönünden önemlidir. *Letâ'if*, 5 bölümden oluşur: 1. bölümde, ilim ve hikmet sahibi kişilerin şakaları; 2. bölümde, divanelerin şakaları; 3. bölümde devrin diğer ileri gelenlerinin söyleşmeleri; 4. bölümde aile şakalaşmaları; 5. bölümde hayvanlarla ilgili hikâyeler bulunmaktadır. Fıkralar şaka yoluyla kıssadan hisse anlayışıyla işlenmiştir. Fıkraların sonunda o fıkradan çıkarılan hisse manzum olarak verilmiştir. Ayrıca buradaki fıkraların birçoğu bayağı derecede açık saçıktır. O dönemin mizah anlayışını yansıtması ve öteki eserlere göre konuşma diline yakın olması bakımından incelenmeye değer. *Letâ'if-nâme*, oğlu *Lem'î Mehmed Çelebi* tarafından bir önsöz yazılarak düzenlenmiştir⁸⁰ (Ayasofya no: 4233). Kaynaklarda *Sefîne-i Letâ'if*, *Mecma'u'l-Letâ'if* adları ile de geçer. Bilinen yazmaları:

Ankara, DTCF, M.Con. B. Bouy 3

“ “ M. Ozak I/958

“ “ İsmail Saib I/3238, Ün. A 92

Ankara Genel ktp no: 140

Bursa, İl Halk ktp. Genel 2246, 9413

Konya, Mevlâna Müzesi no: 2465⁸¹

İstanbul, Ün.ktp TY no: 762, 870, 31814, 7622

*Ayasofya, no: 4233

*Nuruosmaniye, no: 3759, 4209

British Museum Or 11260

Ethé, no: 2105

Flügel, no: 794

Blochét, no: 418, 419

Götz, no: 223

80 Yaşar Çalışkan, *Latifeler, Lamiî-zâde Abdullah Çelebi*, Tercüman 1001 Temel Eser, İst.1978 (Burada seçme fıkralar, bugünkü dile çevrilerek yayımlanmıştır.)

81 2465 nolu mecmu'a'da *Sefîne-i Letâ'if* ve *Mecmu'a-i Ma'ârif* adıyla bulunan bu yazmada, *Lâmi'î* eserini 936/1530'da yazmaya başladığını ve 937'de bitirdiğini açıklamakta, Sinan Bik b. Emîr Yakûb adına yazdığını bildirmektedir (133a).

G. Kut Alpay eserin şu yazmalarını da göstermektedir:

Süleymaniye, Hacı Mahmud no. 5390, 6257

Süleymaniye, Nuruosmaniye no. 3759, 4209

Tornberg no. 122

Los Angeles Lib. no. 2293, 3068

13) *Münâzara-i Nefs ü Rûh*

İncitmeden güldüren yapıtlar arasında sayılan bu risale kaynaklar-
da *Münâzara-i İns ü Cân*⁸², *Nefsü'l-Emr-nâme* adlarıyla da geçer.

M. Fuat Köprülü, bu tür eserlerin "eski hayatı, telakkileri, âdetleri
hatta kıyafetleri anlatması bakımından çok önemli olduğunu söyleyerek
XVII. yy. hezilcilerinden *Küfri Bahâyi*'nin *Ahkâm-i Külliye Risâlesi*'ni
yazarken *Lâmi'î*'nin ve *Niksâri-zâde*'nin *Nefsü'l-emr-nâme*'lerinin etki-
sinde kaldığını belirtir. Ayrıca M.F. Köprülü bu yazısında *Lâmi'î*'nin
Nefsü'l-emr -nâme'sinin bir nüshasının kendi kütüphanesinde olduğunu
bildirmektedir⁸³. Bilinen yazmaları:

Ali Emiri (Millet ktp) no: 665

İstanbul, Ün. ktp TY no: 3182

G. Kut Alpay şu yazmaları da bildirmektedir:

Süleymaniye, Mihrişah no. 419/12

İstanbul, Belediye ktp. M.C. no. k. 114

Bunlardan başka *Lâmi'î*'nin birçok kaside ve gazelleri çeşitli mec-
mua ve eserlerde karışmış olarak bulunmaktadır. Saptayabildiklerimiz
şöyledir:

Ankara, Millî ktp (A) 738 (Hicviyyât ve Lugaziyyât)

Topkapı Sarayı Müzesi, no: 2665 H.1073

Konya, Mevlâna Müzesi no: 2453, 2465

Flügel, no: 173, 778, 780'de (kaside)

Bloch, no: S 323, 373, 377, 383, 390, 609

82 Latîfî s.293.

83 M. Fuat Köprülü, *XVII. Asır Şairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*, 1930, sf. 7.

A 244

S 258'de (Hüsn ü Dil'den alınmış bir kaside)

Gözt, no: 288, 293, 461

Rossi, no. Vat. Turco 105 (Mu'ammâlar)

Rossi, Barb. Orient no: 125

Pertsch, no: 37. 2 Diez, 356.4 = Diez

334 Ms. Orient

349 Petermann II 731

Mensur yapıtları arasında bulunan *Risâle-i 'arûz*⁸⁴, *Risâle-i uşûl min el-fünûn*, *Mevlidü'r-Resûl*, *Menâkıb-ı Cenâb-ı 'Alî*, *Miftâhu'n-necât fi Havâşşi's-suveri ve'l-âyât* bugüne kadar yazmalarına rastlanamamış yapıtlarındandır.

Lâmi'î'nin manzum yapıtlarının Ankara, Millî Kütüphanede bulunan mikrofilmleri:

Salâmân u Absâl

M. F. A. (A) 4875 (Halil Can Özel Kütüphanesi)

Şem' u Pervâne

M. F. A. (A) 2242 (Esad Ef. no: 2744)

M. F. A. (A) 3595 (Hüsrev Pş. no: 604)

Divân-ı Eş'âr

M. F. A. 183 (Ali Emiri Ef. no: 380)

M. F. A. 184 (Lala İsmail Ef. no: 431)

M. F. A. 185 (İst. Ün ktp. no: 671)

Vîs ü Râmîn

M. F. A. (A) 2277 (Esad Ef. no: 2853)

Lâmi'î'nin mensur yapıtlarının Ankara, Millî Kütüphanede bulunan mikrofilmleri:

Şevâhidü'n-nübüvve :

M. F. A. 818 (Hekimoğlu Ali Pş. Millet ktp. no: 724)

84 G. Kut Alpay 1976, s. 90; G. Kut Alpay, Bursa ve Manisa İl-Halk Kütüphanelerindeki Bazı Türkçe Yazmalar Üzerine, *Journal of Turkish Studies* 1977, sf. 132'de *Lâmi'î*'nin 'Arûz Risâlesi'nin, Manisa İl-Halk Kütüphanesi, no 1656'da kayıtlı bir 'arûz risâlesi mecmu'ası içinde 7. risale olarak bulunduğunu bildirmektedir.

- M. F. A. 819 (Pertev Pş. Millet ktp. no: 312)
M. F. A. 820 (Reşid Ef. Millet ktp. no: 1214)
M. F. A. 821 (Esad Ef. Süleymaniye ktp. no: 2221)
M. F. A. 822 (Nuruosmaniye no: 3385)
M. F. A. 823 (Fatih ktp. no: 4276)
M. F. A. 824 (Şehid Ali Pş. no: 1857)
M. F. A. 825 (Hacı Mahmud Ef. no: 4307)
M. F. A. 826 (Hacı Mahmud Ef. no: 4387)
M. F. A. 827 (Hüdayî Ef. Selim Ağa ktp. no: 1028)

Nefahätü'l-üns

- M. F. A. 1061 (Serez no: 1789)
M. F. A. 1062 (Serez no: 1790)
M. F. A. 1063 (Hamidiye no: 639)
M. F. A. 1064 (Beşir Ağa no: 346)
M. F. A. 1065 (Nuruosmaniye no: 2339)
M. F. A. 1066 (Lala İsmail Ef. no: 125)
M. F. A. 1067 (Halet Ef. no: 196)
M. F. A. 1068 (Şehid Ali Pş. no: 1145)
M. F. A. 1069 (Mihrişah Sultan no: 278)
M. F. A. 1070 (Nafiz Pş. no: 1128)
M. F. A. 1071 (Feyzullah Ef. no: 1234)
M. F. A. 1072 (Reşid Ef. no: 1145)
M. F. A. 1073 (Hekimoğlu Ali Pş. no: 725)
M. F. A. 1074 (Ali Emiri Ef. no: 1218)
M. F. A. 1075 (Bağdatlı Vehbi Ef. no: 2108)
M. F. A. 1076 (Çelebi Abdullah no: 256)
M. F. A. 1077 (Kılıç Ali Pş. no: 214)
M. F. A. 1078 (Damad İbrahim Pş. no: 738)
M. F. A. 1079 (Aşir Ef. no: 153)
M. F. A. 1080 (Esad Ef. no: 1785)
M. F. A. 1081 (İbrahim Ef. no: 369)
M. F. A. 1082 (Fatih ktp. no: 2889)
M. F. A. 1083 (Halet Ef. no: 195)
M. F. A. 1084 (Saliha Hatun no: 122)
M. F. A. 1085 (Saliha Hatun no: 95)
M. F. A. 1086 (Nuruosmaniye no: 2342)
M. F. A. 1087 (Nuruosmaniye no: 2341)

- M. F. A. 1088 (Nuruosmaniye no: 2340)
 M. F. A. 1089 (Nuruosmaniye no: 2338)
 M. F. A. 1090 (Nuruosmaniye no: 2337)
 M. F. A. 1091 (Nuruosmaniye no: 2336)
 M. F. A. 1092 (Bayezit ktp. no: 3618)
 M. F. A. 1093 (Halid Bey no: 82)
 M. F. A. 1094 (Hasan Pş. no: 782)
 M. F. A. 1095 (Husrev Pş. no: 143)
 M. F. A. 1096 (Hüdayî no: 82)
 M. F. A. 1097 (Hüdayî no: 72)
 M. F. A. (A) 3334 (İst. Ün. ktp. no. T 2645)
 M. F. A. (A) 4360 (Hekimoğlu Ali Pş. no: 746)
 M. F. A. (A) 2801 (İst. Ün. ktp. no. 3746)

Hüsn ü Dil:

- M. F. A. (A) 1188 (Nuruosmaniye no: 3769)
 M. F. A. (A) 1642 (Köprülü ktp. no: 409)
 M. F. A. (A) 2046 (Esad Ef. no: 1839)
 M. F. A. (A) 2053 (Esad Ef. no: 1886)
 M. F. A. (A) 2765 (Hamidiye no: 1074)

Münâzara-i Bahâr u Şitâ

- M. F. A. (A) 2272 (Esad Ef. no. 2833)

Şerh-i Dibâce-i Gülistân

- M. F. A. (A) 3009 (Lala İsmail Ef. no: 525)
 M. F. A. (A) 3263 (Halet Ef. no: 708)

Münşe'ât

- M. F. A. (A) 2402 (Esad Ef. no: 3317)
 M. F. A. (A) 2604 (Esad Ef. no: 3890)
 M. F. A. (A) 2401 (Esad Ef. no: 3316)
 M. F. A. (A) 4875 (Halil Can Özel ktp)

Menâkıbu Uveysi'l-Karâni

- M. F. A. (A) 2015 (Esad Ef. no: 1659)

İbret-nümâ

- M. F. A. 1054 (Fatih no: 647)
 M. F. A. 1055 (Hacı Mahmud Ef. no: 4868)
 M. F. A. 1056 (Hacı Mahmud Ef. no: 4739)

- M. F. A. 1057 (Hacı Mahmud Ef. no: 3162)
 M. F. A. 1058 (Fatih ktp. no: 3360/3)
 M. F. A. 1059 (Lâleli ktp. no: 1872)
 M. F. A. 1060 (Kemankeş no: 489)
 M. F. A. (A) 1020 (Nuruosmaniye no: 2614)
 M. F. A. (A) 1551 (Ragıp Pş. no: 2408/388(1))
 M. F. A. (A) 4663 (Pertevniyal Valde Sultan no: 425)

Şerefü'l-insân

- M. F. A. (A) 1177 (Nuruosmaniye no: 3233)
 M. F. A. (A) 1211 (Nuruosmaniye no: 3952)
 M. F. A. (A) 1212 (Nuruosmaniye no: 3953)
 M. F. A. (A) 1667 (Köprülü ktp. no: 466)
 M. F. A. (A) 1746 (Reisülküttab Mus. Ef. no: 858)
 M. F. A. (A) 1747 (Reisülküttab Mus. Ef. no: 859)
 M. F. A. (A) 1992 (Esad Ef. no: 1508)
 M. F. A. (A) 1993 (Esad Ef. no: 1509)
 M. F. A. (A) 1793 (Aşir Ef. no: 310)
 M. F. A. (A) 2239 (Esad Ef. no: 2740)
 M. F. A. (A) 2240 (Esad Ef. no: 2741)
 M. F. A. (A) 2063 (Esad Ef. no: 1894)
 M. F. A. (A) 3016 (Lala İsmail Ef. no: 551)
 M. F. A. (A) 4662 (Pertevniyal Valde Sultan no: 424)
 M. F. A. (A) 1535 (Ragıp Pş. Y.T. Kısmı no: 1619/319)

Şerh-i Mu'ammâ-yı Esmâ'î'l-Hüsnâ

- M. F. A. (A) 2236 (Esad Ef. no: 2718)

Letâ'if-nâme

- M. F. A. (A) 691 (Ayasofya no: 4233)
 M. F. A. (A) 1185 (Nuruosmaniye no: 3759)
 M. F. A. (A) 1256 (Nuruosmaniye no: 4209)

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

- ‘Âli, *Künhü'l-Ahbâr*, TTK Kitaplığı, no: 546.
 ‘Aşık Çelebi, *Meşâ'irü's-şu'arâ*, Pertev Pş., Millet ktp. no: 440.
 Awad, Gurgis, *Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian and Syriac Manuscripts in the Yaqub Sarkis Collection of the Library of Al-Hikma University*, Baghdad 1966.

- Baldır-zāde Şeyh Mehmed, *Vefeyātnāme*, İstanbul Üniversite Kütüphanesi Y.T. no: 2556.
- Beyānī, *Tezkiretü'ş-şu'arā*, Ali Emiri Ef. Millet ktp. no: 757.
- Björkman, Walther, *Die klassisch-osmanische Literatur*, Philologiae Turcicae Fundamenta II, Wiesbaden 1965, s. 427-465.
- Blaškovič, Josef, *Arabische, türkische und persische Handschriften der Universitätsbibliothek in Bratislava*, Bratislava 1961.
- Bloch, Edgar, *Catalogue des manuscrits turcs de la Bibliothèque Nationale c.II*, Paris 1932-1933.
- Bombaci, Alessio, *Histoire de la Litterature Turque*, Paris 1968.
- Bursalı M. Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, c.3, İstanbul 1972.
- Çeneli, İlhan, *Lamî'î'nin Selâmân u Ebsâl Adlı Mesnevisi*, Türk Kültürü, sy.120, sf. 1246-1250.
- Çiğ, Kemal, *Türk ve İslam Eserleri Müzesindeki Minyatürlü Kitapların Kataloğu*, Şarkiyat Mec. c.III, 1959, sf. 50-90.
- Dvořák, Rudolf, *Husn u Dil, Persische Allegorie von Fattāhī aus Nišapur* hrsg., übers. und erklärt und mit Lamî'is türkischer Bearbeitung verglichen. Denkschriften der Akademie, Wien 1839.
- Ergil, Selahattin, "Lâmî'î'nin 'İbret-nümâsi'" Ank. 1971 (DTCF bitirme tezi)
- Ethé, H., *Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustāni and Pashtu manuscripts in the Bodleian Library*, Oxford 1930.
- Flemming, Barbara, *Türkische Handschriften, Teil 1, Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland*, Wiesbaden 1968.
- Flemming, Barbara, *Fahrîs Husrev u Şîrîn. Eine türkische Dichtung von 1367*, Wiesbaden 1974.
- Flügel, Gustav, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften, Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien c.III*, Vienna 1836-1838.
- Geiger, W. und Kuhn, E. (hrsg.) *Grundriss der iranischen Philologie*, Stuttgart 1896-1904.
- Gibb, E.J.W., *A History of Ottoman Poetry*, London 1900-1909.

- Gölpınarlı, Abdülbakî, *Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu*, c.III, Ankara 1971.
- Gölpınarlı, Abdülbakî, *Lâmi'î*, *Türk Ansiklopedisi*, c.22.
- Götz, Manfred, *Türkische Handschriften*, Teil 2, Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland, Wiesbaden 1968.
- Graft, K.H., *Vis und Râmîn*, (Inhaltanalyse u. Übers.-Proben) ZDMG 23, 1869, sf. 375-433.
- Gülensoy, Tuncer, *Bursa Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe Elyazma Kitaplar Üzerine Notlar*, I-II Türk Kültürü, sy.102, 127.
- Gürkan, Sabiha, *Lâmiî Çelebinin Ebsâl ü Selâmân Mesnevisi ile Molla Câmî'nin Ebsâl u Selâmân Mesnevisi Karşılaştırılması*. İstanbul 1951. (Edebiyat Fak. bitirme tezi)
- Gürşes, Muzaffer, *Divan Edebiyatının Bazı Meseleleri ve Lâmiî Çelebi*, İst.1945 (Edebiyat Fak. bitirme tezi).
- Hammer-Purgstall, J. von, *Geschichte der osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*, 1-4, Pesth 1836-1838.
- İsmâ'îl Belîğ Efendi, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dâniş-verân-ı Nâdire-dân*, İstanbul 1287.
- İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, c.XI, İstanbul 1943-1951.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu*, İst.1961.
- İstanbul Kütüphaneleri Yazma Divanlar Kataloğu*, İst.1943.
- İzzet, Mete, *Türk Edebiyatında Şehrengizler*, İst. 1939 (bitirme tezi)
- Kafzâde Fa'izî, *Zübdetü'l-es'âr*, Ali Emiri Efendi, Millet ktp. no: 1325.
- Karahan, Abdülkadir, *Lâmi'î*, İslam Ansiklopedisi c.VII.
- Karahan, Abdülkadir, *Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler*, tez 1939, Ün.ktp. tez no. 443.
- Karatay, F.E., *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazma Eserler Kataloğu*, c.II İstanbul 1961.
- Kâtib Çelebi, *Keşfü'l-zünûn*, yayımlayan Şerafettin Yaltkaya, c.I-II, İstanbul 1941-1943.
- Kepecioğlu, Kâmil, *Bursa Kütüğü*, Bursa İl Halk Kitaphı, no: 13307/3.

- Kınalızâde Hâsân Çelebi, *Tezkiretü's-su'arâ*, DTCF, N. Aktunç no: 9.
- Kırıkkanat, Gülizar, "*Lâmiî'nin Divanındaki Gazeller*" Ankara 1969 (DTCF bitirme tezi).
- Kocatürk, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1964.
- Köprülü, M. Fuat, *XVII. Asır Sazşairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*, İst. 1930.
- Kurgan, Şükrü, *Osmanlı Devrindeki Hikâyeciliğimize Dair Bir Eser*, *Türk Dili Belleten*, 1945. Seri 3, sy. 4-5.
- Kut Alpay, Günay, *Lâmiî Chelebi and His Works*, *Journal of Near Eastern Studies*, April 1976, c.35, s.2, sf.73-93.
- Kut Alpay, Günay, *Bursa ve Manisa İl-Halk Kütüphanelerindeki Bazı Türkçe Yazmalar Üzerine*, *Journal of Turkish Studies* 1977, c.1, sf.121-148.
- Laîfî, *Tezkiretü's-su'arâ*, İstanbul 1314.
- Levend, Ağâh Sırrı, *Gazavat-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi*, Ankara 1956.
- Levend, Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c.I, Ankara 1973.
- Levend, Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*, İstanbul 1958.
- Mehmet Mecdi, *Şakâyet-i Nu'mâniye Tercümesi*, İstanbul 1269.
- Mehmet Süreyyâ, *Sicill-i 'Osmanî*, c.IV, İstanbul 1311.
- Mu'allim Nâcî, *Esâmî*, İstanbul 1307.
- Mustakîm-zâde, *Mecelletü'n-nisâb*, TDK Kitaplığı, Fotokopi 37.
- Parmaksızoğlu, İsmet, *Manisa Kütüphanesi Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, İstanbul 1952.
- Pertsch, Wilhelm, *Die Handschriften Verzeichnisse der Königlichen Bibliothek zu Berlin*, Berlin 1889.
- Pfizmaier, *Verherrlichung der Stadt Bursa*. Übers. Wien 1839.
- Rieu, Charles, *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum*, London 1888.
- Riyâzî, *Riyâzü's-su'arâ*, Ali Emiri Ef. Millet ktp. no: 765.

Rossi, Ettore, *Elenco, dei Manoscritti Turchi della Biblioteca Vaticana, Citta del Vaticana Biblioteca Apostolica, Vaticana 1953.*

Rypka, Jan, *History of Iranian Literature*, Edited by Karl Jahn. Dordrecht, Holland: D. Reidel 1968.

Sehî *Tezkire-i Sehî*, İstanbul 1325.

Sohrweide, Hanna, *Türkische Handschriften, Teil 3*, Wiesbaden 1974.

Sotheby, M. *Bibliotheca Phillipica, Catalogue of Persian, Turkish and Arabic manuscripts*, London 1968.

Şemseddin Sâmî, *Ḳâmûsu'l-a'ġlâm*, c.VI, İstanbul 1314.

TCYK İstanbul Kitaphıkları Tarih Coğrafya Yazmaları Kataloğu.

Timurtaş, Faruk, *Şeyhî, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1968.

Yılmaz, Bilge, "*Lâmîî Divanındaki Kasideler*" Ank. 1970 (DTCF bitirme tezi).

Yücelt, Mührinur, *Bursalı Şair Lâmiî Çelebi*, İst. 1946 (Ed. Fak. bitirme tezi).

(Lâmî'î'nin Bursa Kütüğü sf. 148'de bulunan Şeceresi)

